

סוג הבחינה : בגרות לבתי ספר על יסודיים
 מועד הבחינה : קיץ תשפ"א, 2021
 מספר השאלון : 006284
 נספח : חוברת דפים ממסכת בבא מציעא

מדינת ישראל
 משרד החינוך

תלמוד לעולים

מסכת בבא מציעא
 לעולים חדשים

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה : שעתיים וחצי

ב. מבנה השאלון ומפתח הערכה : בשאלון זה שני פרקים
 פרק אחד } (14X7) – 98 נקודות

סה"כ - 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין

ד. הוראות מיוחדות : אין

בהצלחה !

השאלות

ענה על שבע שאלות מן השאלות 1-10 (לכל שאלה - 14 נקודות)
[2 הנקודות החסרות יתווספו באופן יחסי לניקוד שהצטבר]

1. שנים אוחזים בטלית

א. (1) על פי תוספות, כתוב במה דומה המקרה של "שנים אוחזים בטלית" למקרה של "מנה שלישי" (2) על פי התוספות, כתוב מה ההבדל בין המקרים "שנים אוחזים בטלית" ו"מנה שלישי" ובין המקרה של "ההוא ארבא".

(7 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב שמואל רוזובסקי שלפניך וענה על השאלות שאחריהם והנה במתני דשנים אוחזין, יש להסתפק אם דין יחלוקו הוא רק מכח ספק, דספקא לן דמאן נינהו ומספק חולקים בין שניהם, כיון דחשבינן כל אחד מהם למוחזק בחציו, והמוציא מחברו עליו הראיה, ולכן נשאר ביד כל אחד החצי מספק כדין מוחזק בעלמא. או דלמא כיון דשניהם אוחזים כל אחד ואחד חציו, יש כאן בירור וחזקה לכל אחד ואחד על חציו מכח חזקה שכל מה שתחת ידו של אדם הרי הוא שלו, וממילא דמדן ודאי והוכחה נותנים לכל אחד ואחד חציו.

והנה לשיטת הריב"א (בבא בתרא לד ע"ב) דגם באין אוחזין הדין הוא שיחלוקו, ומוכיח זאת ממה שהשוו בגמרא דינא דשנים אוחזין לדינא דמנה שלישי... וכיון דסבירא ליה לריב"א דגם בלא אוחזין הוי דינא שיחלוקו, מוכח דהדין חלוקה כאן הוא מספק. (הרב שמואל רוזובסקי, שיעורי רבי שמואל למסכת בבא מציעא עמ' ד-ה)

(1) הסבר בלשונך את הספק שמציג הרב רוזובסקי בהבנת דין יחלוקו

(2) הסבר כיצד הוא מבריע בספק לדעת ריב"א

(7 נקודות)

2. שבועת המשנה בחשוד על ממון ושבועה

א. "זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה... זה יישבע... וזה יישבע..."

(1) כתוב בלשונך מדוע שני האוחזים בטלית צריכים להישבע, לדעת רבי יוחנן ולדעת אביי.

(2) לפי רש"י, מדוע לא קיבל אביי את דעתו של רבי יוחנן?

(8 נקודות)

ב. (1) לפי הדעה הראשונה בתוספות, מהי הסברא שלא אומרים "מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא"?

(2) על פי דברי רבי יהודה החסיד שמובאים בתוספות, הסבר בלשונך מדוע גזלן — פסול לשבועה, וחשוד על

הממון — כשר לשבועה.

(7 נקודות)

3. יאוש שלא מדעת

"יאוש שלא מדעת אביי אמר לא הווי יאוש ורבא אמר הווי יאוש"

א. (1) הסבר מהו יאוש שלא מדעת.

(2) הסבר את הטעם של אביי ואת הטעם של רבא. (6 נקודות)

ב. על פי הגמרא יש שני מקרים שבהם אין מחלוקת בין אביי לרבא.

כתוב אחד מן המקרים והסבר מדוע אין מחלוקת ביניהם במקרה זה. (3 נקודות)

ג. עיין בדברי הש"ך שלפניך וענה על השאלה שאחריהם.

מדברי התוס' פרק אלו מציאות (בבא מציעא דף כ"ב) ... מבואר דאם אדם נותן לאכול לחברו מדבר שאינו שלו אלא של חברו אע"פ שיודע שחברו יתרצה אסור לאכלו... ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר שמותר ויאוש שלא מדעת שאני שגם אח"כ אינו מייאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ובעל כרחו הוא מתייאש אם כן אמרינן מעיקרא באיסורא אתי לידיה דבמה יקנה אי ביאוש הא השתא אינו מתייאש ואלו היה יודע שהוא אצלו לא מתייאש מה שאין כן הכא כיון שידוע שיתרצה א"כ השתא נמי בהיתרא אתי לידיה דמסתמא אינו מקפיד על זה.

הש"ך דן בשאלה אם אדם שקיבל מחברו אוכל של אדם אחר רשאי לאוכלו.

מה פסק הש"ך במקרה זה? הסבר את נימוקו (5 נקודות)

4. לפנים משורת הדין

א. בגמרא מסופר על אבוב דשמואל שמצא חמורים והשיב אותם לבעליהם לפנים משורת הדין

(1) הסבר לפי רש"י, את המקרה המתואר בגמרא. (העזר בפירוש תוספות לדברי רש"י).

(2) הסבר לפי תוספות את המקרה המתואר בגמרא, וכתוב מדוע המעשה של אבוב דשמואל נחשב "לפנים משורת הדין".

(7 נקודות)

ב. (1) על פי התירוץ של התוספות, באיזה סוג של מקרים הגמרא לומדת את הדין של "לפנים משורת הדין" מהפסוק "אשר יעשון"?

(2) על פי תשובתך בסעיף ב(1), הסבר את שתי הדוגמאות שמביא תוספות.

(7 נקודות)

5. מציאה ברשות של אחר

א. "מצא בכותל חדש מחציו ולחוץ שלו". מדוע הדין הוא "שלו", הרי החפץ הונח בכותל ולא אבד?

(1) ענה על השאלה לפי רש"י. בתשובתך הסבר את הקושיה ששאל רש"י מ"ספק הינוח".

(2) ענה על השאלה לפי התוספות.

(8 נקודות)

ב. לדברי בעלי התוספות "אין חצר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאנו לעולם".

הסבר את שתי ההוכחות של בעלי התוספות לדבריהם.

(6 נקודות)

6. "היה משכירו לאחרים" "ראה סלע שנפל"

א. "אם היה משכירו לאחרים אפילו בתוך הבית הרי אלו שלו. ואמאי ליזיל בתר בתרא מי לא תנן... והני דבתרא הוא".

"ואמאי ליזיל בתר בתרא" – הסבר את קושיית הגמרא על פי רש"י ועל פי תוספות.

(6 נקודות)

ב. כדי לחזק את הקושיה, הגמרא מביאה משנה "מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה".

(1) כתוב את המקרה והדין שבמשנה זו שמחזקים את הקושיה.

(2) הסבר כיצד הם מחזקים את הקושיה.

(8 נקודות)

7. סימנים דאורייתא או דרבנן

א. אדם שלח גט לאשתו באמצעות שליח והשליח איבד את הגט לפני שמסר אות לאישה.

מה יהיה הדין במקרה זה לפי מי שסובר סימנים דאורייתא, ומה יהיה הדין במקרה זה לפי מי שסובר סימנים דרבנן? נמק תשובתך.

(6 נקודות)

ב. "ת"ש אף השמלה היתה בכלל כל אלו..."

(1) הגמרא מביאה הוכחה ממשנה זו לשאלה אם סימנים דאורייתא או דרבנן.

כתוב מה הוכחה הגמרא ממשנה זו, והסבר את ההוכחה.

(2) הגמרא דחתה את ההוכחה. הסבר את הדחיה של הגמרא.

(8 נקודות)

8. אונאת דברים

א. "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלוקיך" (ויקרא כ"ה, י"ז)
הסבר לפי רש"י מדוע נכתב "ויראת מאלוקיך" באונאת דברים.

(3 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב חיים דוד הלוי שלפניך וענה על השאלה שאחריהם

מה שנקרא "מחקר שווקים", היינו סיור במספר חנויות ובירור מחירים טיב וכדומה וכו'. ...נראה לי ברור שאין בו משום אונאת דברים, שכן כל אדם זכאי לבחור לו את הסחורה הטובה ביותר במחיר הנוח לו ביותר, ומעולם לא יוכל לעמוד על כך ללא בירור יסודי, וגם המוכר יודע זאת, ואף שהוא מצטער במקצת, כבר נתבאר לעיל שכך דרכו של מסחר. וכך שנינו (בבא מציעא נח ע"ב): "לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח". דוק היטב: "והוא אינו רוצה ליקח", כלומר ומתכוון להתל בו ולצער, וזו אונאת דברים האסורה. אבל בירור מחירים וטיב לצורך קניה ודאי שלא נאסר, כי לא יתכן שתורה תאסור על אדם לברר לעצמו מקחו היטב.

(הרב חיים דוד הלוי, "אונאת ממון ואונאת דברים", שו"ת מים חיים, חלק ב, סימן פג)

(1) הרב חיים דוד הלוי כתב סברה על פיה מותר לעשות מחקר שווקים ואין בזה משום אונאה. באר בלשונך את הסברה.

(2) הרב חיים דוד הלוי דייק מדברי הגמרא שמוותר לעשות מחקר שווקים ואין בזה משום אונאה. הסבר את הדיוק מדברי הגמרא.

(6 נקודות)

ג. עיין בדברי הרב יצחק זילברשטיין, והשב לשאלות שאחריהם.

האם מותר לסוחר רכב לצבוע מכונית ישנה ולייפותה שתיראה כחדשה.

... והנה יתכן שבענינו מותר, שמקשינן בגמרא (שם ע"ב) שרב פפא התיר לצייר חצים על הסלים, ומתריצין הא בחדתי הא בעתיקי. ופרש"י בחדתי מותר, שאינו אלא ליפות, והרוצה להוסיף על דמיהם בשביל יופיים מוחל הוא. בעתיקי אסור, שגונב את העין שנראים כחדשים.

ולכן נראה שברכב שכולם יודעים את השנה מתי הרכב נוצר, ואי אפשר לרמות שזה נראה חדש, אם כן הפרכוס הוא אמיתי, שזה רכב ישן שנראה כחדש, וזה באמת עכשיו נראה כחדש. אך אם ע"י הצביעה מסתיר מומים, זה ודאי אסור דהוי פרכוס.

(הרב יצחק זילברשטיין, חשוקי חמד, בבא מציעא ס ע"ב)

לפי הרב יצחק זילברשטיין באיזה מקרה מותר לצבוע מכונית ישנה ובאיזה מקרה אסור?

(5 נקודות)

9. אונאת דברים

א. ציין שני אנשים שצריך להיזהר מאוד שלא להונות אותם בדברים.

(4 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב מנחם המאירי שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם

כשם שיש אונאה במקח וממכר, כך יש אונאה בדברים. רצה לומר שאסור להונות את חברו ולגרום לו פסידא בדבריו. והוא שאמר: 'לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח', שהרי מתוך שהוא בוש לומר שאינו רוצה ליקח, משפיל לו מקחו לומר שאינו שווה כל כך, ואחרים שומעים ונמצא גורם לו פסידא. ואפילו לא היה אדם שם מכל מקום הוא מטריחו ומצער שחשב למכור ולא מכר (הרב מנחם המאירי, בית הבחירה) לפי דברי הרב מנחם המאירי, כתוב שני נימוקים לדין "לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח".

(6 נקודות)

ג. עיין בדברי הרב יחיאל מיכל אפשטיין שלפניך וענה על השאלה שאחריהם

מותר לחנוני לחלק קליות ואגוזים לתינוקות כדי להרגילם שיקנו ממנו ואין שארי חנונים יכולים למחות בו ומי ימחה בידם לעשות כן דרשות ביד כל אחד לעשות איזה השתדלות לפדיון כמו שמבקש מאנשים שיקחו ממנו אבל מחנותו של אחר אין לקרות שום קונה ועובר בלא תסיג גבול (הרב יחיאל מיכל אפשטיין, ערוך השולחן חושן משפט רכ"ח, י"ד) לפי הרב יחיאל מיכל אפשטיין, מה אסור לחנוני לעשות ומה הסיבה?

(4 נקודות)

10. שאלות קצרות

א. לא תחמוד

"והא קא עבר על לאו דלא תחמוד"

(1) הסבר את קושיית הגמרא. בתשובתך כתוב מי הוא החשוד שעבר על "לא תחמוד".

(2) הסבר את תירוץ הגמרא לקושיה זו.

(7 נקודות)

ב. לא בשמים היא

1. בויכוח על "תנורו של עכנאי" יצאה בת קול שהלכה כרבי אליעזר, אבל רבי יהושע אמר: "לא בשמים היא" תוס' הקשה מדוע חכמים התנגדו לקבוע הלכה לפי בת קול, ואילו במחלוקת הלל ושמאי כן קבעו הלכה לפי בת קול.

הסבר את ההבדל בין המקרים לפי שני התירוצים של תוספות.

(7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך